

П'ятка Н. С., здобувач (Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ІНВЕСТИЦІЇ»

У статті розглянуто теоретичні засади, сутність і зміст поняття «інвестиції» та їх роль в діяльності підприємств. Подано аналіз сучасних науково-методичних підходів до тлумаченні сутності поняття «інвестиції» та проведено їх систематизацію. Виділено основні характерні ознаки поняття «інвестиції» та подано авторське його трактування.

Ключові слова: інвестиції, управління, управління інвестиціями, фінансові капіталовкладення, інвестиційний процес, інвестиційна діяльність.

Постановка проблеми. Сьогодні забезпечити сталий розвиток України можливо лише шляхом активізації інвестиційної діяльності, що сприятиме виходу економіки країни з кризового стану. Оскільки виробничі потужності вітчизняних підприємств перебувають на межі критичного стану та потребують прийняття невідкладних заходів щодо їх відновлення, що вимагає значних фінансових вкладень. Обсяг, структура і ефективність використання цих фінансових вкладень – інвестицій є базовою передумовою успішного стратегічного розвитку національної економіки, а також забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємств. Зазначене актуалізує пошук нових підходів до управління інвестиціями з метою забезпечення прибутковості та підвищення рівня економічного розвитку підприємств.

Теоретичні дослідження, що стосуються інвестицій, наукові й методичні основи організації інвестиційної діяльності проводили такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як: О. Амоша, Г. Александр, А. Асаул, Дж. Бейлі, Є. Бельтюков, З. Боді, І. Бланк, І. Віханський, М. Войнаренко, С. Войтко, О. Гавриш, В. Герасимчук, В. Геєць, Л. Гітман, В. Дергачова, М. Джонк, Н. Карачина, Ф. Кене, Дж. Кейнс, С. Ковальчук, В. Коюда, Т. Коллер, Т. Косова, Т. Коупленд, І. Крупка, О. Кузьмін, В. Лук'янова, К. Макконел, А. Маркус, В. Марченко, В. Марцин, Дж. Муррін, П. Массе, В. Мікловда, Г. Оксютік, О. Орлов, О. Охріменко, А. Пересада, Є. Рудніченко, І. Реліна, А. Садеков, Л. Селіверстова, С. Тульчинська, Л. Чорна, О. Ястремська та інші. Визначаючи вагомий внесок зазначених вчених необхідно підкреслити, що в цій сфері залишається низка невіршених та дискусійних питань щодо трактування поняття «інвестиції» та виділення його сутнісних ознак.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних положень,

визначення та систематизація сучасних науково-методичних підходів і положень до дефініції поняття «інвестиції».

Вивчення інвестицій передбачає аналіз основоположних процесів і механізмів здійснення інвестиційної діяльності та перш за все вимагає попереднього уточнення поняття «інвестиції», яке має безпосередній взаємозв'язок з інвестиційним процесом.

Поняття «інвестиції» походить від латинського «invest», що означає «вкладати», «інвестувати». В сучасних наукових працях вчених існують різні підходи до трактування сутності поняття «інвестиції» (таблиця).

Таблиця

Дефініції поняття «інвестиції»

Автор	Визначення
Закон України «Про інвестиційну діяльність»	Всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті яких створюється прибуток або досягається соціальний ефект [2]
Податковий кодекс	Господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно [3]
Дж. Кейнс	Частина нагромадженого за певний період прибутку, що не була використана для споживання [4]
Ф. Кене	Сума початкових авансів або капітальних вкладень з метою одержання прибутку [5]
І. Бланк	Вкладення капіталу у всіх формах з метою забезпечення його зростання в майбутньому періоді, отримання поточного прибутку або вирішення певних соціальних завдань [6, С. 10]
Л. Докієнко, В. Клименко, Л. Акімова	Різні види активів, які вкладають в об'єкти підприємницької діяльності, різні програми та окремі проекти з метою отримання прибутку, досягнення певних соціальних або природоохоронних результатів [5, С. 13].
А. Загородній, Г. Вознюк, Г. Партін	Грошові, майнові, інтелектуальні цінності, що їх вкладають в об'єкти підприємницької та інші види діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту; капітальні вкладення в розвиток виробництва чи невиробничу сферу [6, С. 195-196].
С. Сіроткін, Н. Кельчевська, К. Виварець	Грошові кошти, банківські вклади, акції, облігації і інші цінні папери, обладнання, технології, будь-яке інше рухоме і нерухоме майно чи майнові права, авторські права, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької та іншої діяльності в цілях отримання прибутку (доходу) чи отримання іншого позитивного ефекту (соціального, екологічного і т.д.) [7, С. 10]

продовження таблиці

Т. Майорова	Перетворення абстрактного (грошового) капіталу в майнову спроможну вартість [8, С. 13],
Л. Борщ	Економічні ресурси, які спрямовуються на збільшення як реального капіталу суспільства, тобто на розширення чи модернізацію виробничого апарату, так і інвестиції в «людський капітал» [9, С. 47]
Ю. Корчагін	Довготермінове вкладення фінансових та економічних ресурсів з метою отримання доходу в майбутньому або отримання інших благ – соціальних, екологічних, освітніх, інфраструктурних та інших [10, С. 5].

Незважаючи на велику кількість досліджень у даному напрямку та низку авторських дефініцій, спостерігаємо значну розбіжність щодо трактування поняття «інвестиції». Так, в енциклопедичному словнику зазначено наступне визначення поняття «інвестиції», в якому акцентується увага на отриманні прибутку та довготерміновості капіталовкладень: «довготермінові вкладення капіталу в різні сфери та галузі народного господарства в середині країни та за її межами з метою привласнення прибутку» [1].

Водночас у Законі України «Про інвестиційну діяльність» сутність поняття «інвестиції» визначено як «всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті яких створюється прибуток або досягається соціальний ефект» [2]. В даному визначенні під цінностями розуміють – грошові кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери, рухоме і нерухоме майно, майнові права, пов'язані з авторським правом, досвідом та іншими видами інтелектуальних цінностей тощо; а також зазначають, що вони вкладаються з метою одержання прибутку або досягнення соціального ефекту. Тут спостерігаємо поєднання ресурсного і витратного підходів до визначення сутності поняття «інвестиції».

А в Податковому кодексі інвестиції визначаються як «господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно» [3]. В даному визначенні ототожнюються інвестиції та інвестиційна діяльність і трактуються як господарська діяльність.

Австрійською школою «граничної корисності» наведено наступне визначення поняття «інвестиції» як «обмеження споживання благ сьогодні для задоволення більших потреб в майбутньому» [8, С. 9].

Дж. Кейнс, провівши детальне дослідження інвестицій у взаємозв'язку із доходами, споживанням і заощадженнями, обґрунтував, що величина заощаджень повинна бути більшою за величину споживань, таке співвідношення є основою для формування інвестицій, а саме поняття «інвестиції» визначив як «поточний приріст ціннос-

тей капітального майна внаслідок виробничої діяльності за певний період» [4].

На думку А. Маршала, сутність поняття «інвестиції» проявляється в контексті співвідношення ціни й корисності – середня ціна товару визначає попит на інвестиційні товари, а отже, їхню ціну та ставку відсотка [11, С. 69]. А от С. Брю, К. Макконнел розглядають сутність поняття «інвестиції» як «витрати на будівництво нових заводів та обладнання з довгим строком служби, а також на верстати» [12, С. 210].

Витратного підходу також дотримуються С. Фішер, Р. Дорнбуш та Р. Шмалензі, які розглядають сутність поняття «інвестиції» як «витрати на створення нових потужностей з виробництва машин, фінансування житлового, промислового або сільськогосподарського виробництва та всіх видів запасів» [13, С. 549-553] та як «видатки, які покликані збільшувати або підтримувати капітальні активи» [14, С. 297].

А. Мертенс розглядає інвестиції за ресурсним підходом як «...частину валового внутрішнього продукту, яку не було використано в поточному періоді та яка забезпечує приріст капіталу в економіці» [15, С. 3]. Цю позицію підтримує і Ю. Корчагін, який трактує поняття «інвестиції» як «довготермінове вкладення фінансових та економічних ресурсів з метою отримання доходу в майбутньому або отримання інших благ – соціальних, екологічних, освітніх, інфраструктурних та інших» [10, С. 5].

Прихильник Дж. Кейнса, Е. Хансен побудував інвестиційну модель взаємозв'язку приросту інвестицій і приросту доходів, класифікувавши інвестиції на похідні (інвестиції, які формуються в результаті розширеного споживання та зростання національного доходу) та автономні (інвестиції, які пов'язані лише з факторами виробництва, і їх величина не залежить від тенденцій коливання національного доходу)[16].

В. Люке розглядає сутність поняття «інвестиції», виходячи із чотирьох підходів, як «інвестиції, визначені платежами (потокami оплат і виплат, які розпочинаються із виплат); інвестиції, визначені майном (представлені в балансі як перетворення капіталу в різні види майна підприємства чи використання капіталу); комбінаторні (комбінація придбаних основних засобів між собою чи з наявними на підприємстві основними засобами) і диспозиційні інвестиції (вільний вибір дій в управлінні підприємством обмежується тим, що в результаті інвестування пов'язуються фінансові ресурси)» [17, С. 4-5].

Загалом можна зазначити, що автори розглядають сутність поняття «інвестиції» або у широкому та вузькому значенні. Як правило, у широкому значенні під поняттям «інвестиції» розуміють вкладення капіталу в усіх можливих формах з метою забезпечення його зростання в майбутньому періоді, отримання поточного прибутку або вирішення певних економічних та позаекономічних завдань; а у вузь-

кому ж – забезпечення певного приросту капіталу.

Отже, розбіжність авторських трактувань сутності поняття «інвестиції» свідчать про те, що їй досі відсутнє не тільки єдине визначення, а й автори виділяють різні підходи до визначення сутності даного поняття.

Варто зазначити, що застосування окремих підходів до визначення сутності поняття «інвестиції» не дозволяє визначити сутнісні ознаки даного поняття, оскільки спостерігається взаємозалежність між ними. Так, за ресурсного підходу авторами акцентується увага саме на ресурсах як базовій складовій інвестування, водночас ігнорується рух інвестицій – процесний підхід (перетворення інвестицій у витрати та у продукт інвестиційної діяльності). При витратному підході інвестиції розглядаються через призму витрат знову без процесу перетворення ресурсів у витрати. За економічного підходу інвестиції розглядаються як процес послідовної зміни форм вартості «ресурси – витрати – дохід», а за майнового підходу – перетворення капіталу в предмети майна. Таким чином, незважаючи на наявність в економічній літературі різноманітних за формою тлумачень сутності поняття «інвестиції», комплексне поєднання підходів до його визначення дозволяє розглянути змістовне наповнення інвестиційної діяльності [18, С. 118].

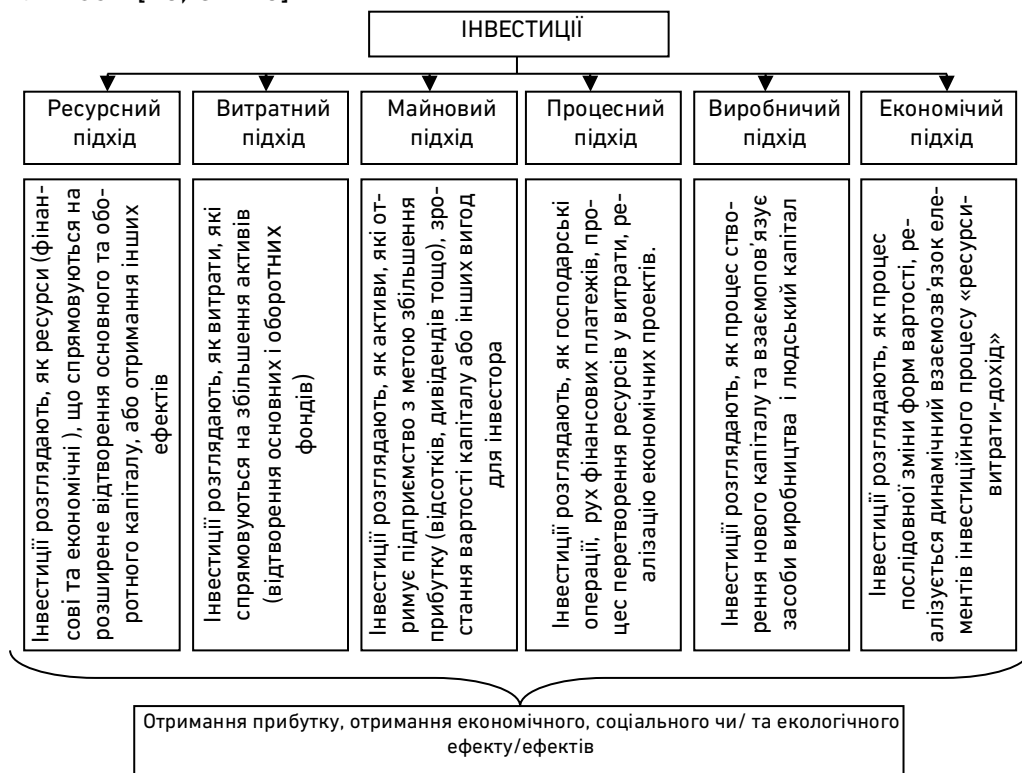

Рис. 1. Основні підходи до визначення сутності поняття «інвестиції»

Отже, розбіжності в тлумаченні сутності поняття «інвестиції»,

зумовлені різними підходами до об'єкта, предмета та цілей інвестування: досягнення прибутку (доходу), чи і певного ефекту. Зі свого боку, всі можливі цілі інвестицій узагальнюються в досягненні прибутку та певного ефекту. Узагальнюючи вищенаведені авторських трактувань сутності поняття «інвестиції» можна систематизувати їх, умовно виділивши певні підходи до його трактування, що відображено на рис. 1.

Таким чином, незважаючи на різноманітність авторських акцентів щодо видів та об'єктів інвестування, досліджені трактування мають спільні характерні ознаки – відображення цільового спрямування інвестицій та їх прямий або опосередкований взаємозв'язок з усіма процесами, які відбуваються на підприємстві, і результатами його діяльності. Тому дослідження інвестицій з позицій лише окремого підходу дозволяє зосередити увагу лише на певній складовій (фінанси, витрати, тощо), чи обґрунтуванні пріоритету окремої стадії обігу капіталу, що обмежує можливості дослідження інвестицій як цілісного процесу, в ході якого відбувається послідовна зміна різних форм вартості, реалізується динамічний взаємозв'язок елементів інвестиційної діяльності: ресурси – витрати – дохід. Як економічну категорію, сутність поняття «інвестиції» характеризують дві обов'язкових умови: капіталовкладення в об'єкти підприємницької діяльності з метою одержання запланованого ефекту; та формування особливого типу грошових відносин, які виникають між учасниками інвестиційного процесу.

Отже, проведена систематизація визначень сутності поняття «інвестиції» дозволила виділити характерні сутнісні ознаки інвестицій (рис. 2).

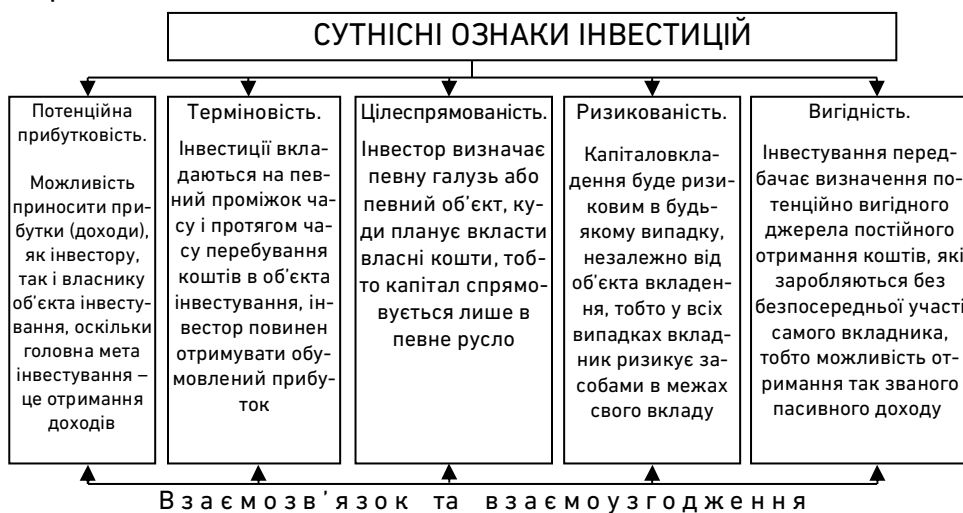

Рис. 2. Сутнісні ознаки трактування сутності поняття «інвестиції»

Варто зазначити, що основні характерні ознаки трактування сутності поняття «інвестиції» взаємопов'язані між собою, мають комплексний характер, і це підтверджує їх значимість для забезпечення ефективності інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання.

Таким чином, інвестиції виступають основою відтворювальних економічних процесів і оновлення майна суб'єкта господарювання та відбуваються у взаємозв'язку із його виробничою, фінансовою та іншими видами діяльності. Цільове спрямування інвестицій на досягнення очікуваних результатів чи ефектів свідчить про їх пряму залежність від управління як інвестиційним процесом, так і в цілому діяльністю суб'єкта господарювання.

Результат проведеного дослідження трактувань та основоположних підходів визначення сутності «інвестиції» вченими свідчить про те, що підходи до розуміння поняття «інвестиції» в економічній літературі та чинному українському законодавстві є різноплановим і не чітко вираженим та й зводиться, в основному, до усіх видів майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності з метою одержання прибутку. Підводячи підсумок вищевикладеного, пропонуємо під інвестиціями розуміти сукупність витрат (матеріальних і нематеріальних), спрямованих у формі цілеспрямованого вкладу коштів в різні об'єкти (підприємницької та іншої діяльності), на певний проміжок часу внаслідок чого утворюються прибуток (дохід) та досягається певний ефект (соціальний чи(та) екологічний).

1. Економічна енциклопедія : у 3 т. / редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К. : Вид. центр «Академія», 2000–2001. 2. Про інвестиційну діяльність : Закон України. *Інвестиції, кредит і лізинг в АПК: законодавчі і нормативні акти*. К. : Задруга, 1998. С. 61–66. 3. Податковий кодекс України (із змінами від 31.05.2016 № 1389-VIII. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page> 4. Кейнс Дж. Общая теория занятости, процента и денег : пер. с англ. ; общ. ред. и предисл. А. Г. Милейковский, И. М. Осадчая. М. : Прогресс, 1978. 494 с. 5. Докієнко Л. М., Клименко В. В., Акімова Л. М. Інвестиційний менеджмент: навч. посібн. К. : Академвидав, 2011. 408 с. 6. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Партін Г. О. Інвестиційний словник. Львів : Видавництво «Бескид Біт», 2005. 512 с. 7. Сироткин С. А., Кельчевская Н. Р., Выварец К. А. Экономическая оценка инвестиций как основа стратегического развития на предприятии : монография. Екатеринбург : УГТУ-УПИ, 2007. 235 с. 8. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 376 с. 9. Борщ Л. М., Герасимова С. В. Інвестування: теорія та практика : навч. посібник. 2-ге вид., перероб. и доп. К. : Знання, 2007. 685 с. 10. Корчагин Ю. А. Инвестиционная стратегия. Ростов н/Д : Феникс, 2006. 316 с. 11. Маршалл А. Принципы экономической науки. М. : Издательская группа «Прогресс», 1993. 594 с. 12. Асаул А. Н., Войнаренко М. П., Ерофеев П. Ю. Организация предпринимательской деятельности : учебник / под ред. д.э.н., проф. А. Н. Асаула. СПб. : Гуманистика, 2004. 448 с. 13. Фишер С., Дорнбуш Р., Шмале-

нзи Р. Экономика : пер. с англ. со 2-го изд. М. : «Дело ЛТД», 1995. 864 с. **14.** Дорнбуш Р., Фишер С. Макроэкономика. К. : Основы, 1996. 814 с. **15.** Мертенс А. Инвестиции : курс лекций по современной финансовой теории. К. : Киев. инвестиц. агенство, 1997. 416 с. **16.** Хансен Э. Денежная теория и финансовая политика : пер. с англ. М. : Дело, 2006. 312 с. **17.** Блех Ю., Гетце У. Инвестиционные расчеты / пер. с нем. ; под. ред. к.э.н. А. М. Чуйкина, Л. А. Галютина. 1-е изд., стереотип. Калининград : Янтарный сказ, 1997. 450 с. **18.** Мискин Ю. И., Мискина О. О. Ідентифікація напрямів активізації інвестиційної діяльності як об'єкта податкового стимулювання. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2017. Вип. 57. С. 112–120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2017_57_17 (дата звернення: 15.11.2018).

REFERENCES:

1. Ekonomichna entsyklopediia : u 3 t. / redkol.: S. V. Mochernyi (vidp. red.) ta in. K. : Vyd. tsentr «Akademii», 2000–2001. **2.** Pro investytsiinu diialnist : Zakon Ukrainy. *Investytsii, kredyt i lizynh v APK : zakonodavchi i normatyvni akty*. K. : Zadruga, 1998. S. 61–66. **3.** Podatkovi kodeks Ukrainy (iz zminamy vid 31.05.2016 № 1389-VIII. Ofitsiyni veb-sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page> **4.** Keins Dzh. Obshchaia teoriia zaniatosty, protsenta y deneh : per. s anhl. ; obshch. red. y predysl. A. H. Myleikovskiy, Y. M. Osadchaia. M. : Prohress, 1978. 494 s. **5.** Dokiienko L. M., Klymenko V. V., Akimova L. M. Investytsiyni menedzhment: navch. posibn. K. : Akademydav, 2011. 408 s. **6.** Zahorodnii A. H., Vozniuk H. L., Partin H. O. Investytsiyni slovnyk. Lviv : Vydavnytstvo «Beskyd Bit», 2005. 512 s. **7.** Sirotkin S. A., Kelchevskaia N. R., Vyvarets K. A. Ekonomicheskaiia otsenka investitsiyi kak osnova stratehicheskoho razvytiia na predpriiatii : monohrafiia. Ekaterynburh : UHTU-UPY, 2007. 235 s. **8.** Maiorova T. V. Investytsiina diialnist : navch. posibnyk. Kyiv : Tsentr navchalnoi literatury, 2004. 376 s. **9.** Borshch L. M., Herasymova S. V. Investuvannia: teoriia ta praktyka : navch. posibnyk. 2-he vyd., pererob. y dop. K. : Znannia, 2007. 685 s. (Vyshcha shkola XXI stolittia). **10.** Korchahyn Yu. A. Ynvestytsyonnaia stratehiia. Rostov n/D : Fenyks, 2006. 316 s. **11.** Marshall A. Printsipy ekonomicheskoi nauki. M. : Yzdatelskaia hruppa «Prohress», 1993. 594 s. **12.** Asaul A. N., Voinarenko M. P., Erofeev P. Yu. Orhanyzatsiia predprynymatelskoi deiatelnosty : uchebnyk / pod red. d.э.н., prof. A. N. Asaula. SPb. : Humanystyka, 2004. 448 s. **13.** Fysher S., Dornbush R., Shmalenzy R. Ekonomika : per. s anhl. so 2-ho yzd. M. : «Delo LTD», 1995. 864 s. **14.** Dornbush R., Fisher S. Makroekonomika. K. : Osnovy, 1996. 814 s. **15.** Mertens A. Investitsii : kurs lektsyi po sovremennoi finansovoi teorii. K. : Kyeв. investits. ahenstvo, 1997. 416 s. **16.** Khansen E. Denezhnaia teoriia i finansovaia politika : per. s anhl. M. : Delo, 2006. 312 s. **17.** Blekh Yu., Hettse U. Investitsionnye raschety / per. s nem. ; pod. red. k.э.н. A. M. Chuikina, L. A. Haliutina. 1-e yzd., stereotip. Kalininhrad : Yantarnyi skaz, 1997. 450 s. **18.** Myskin Yu. I., Myskina O. O. Identyfikatsiia napriamiv aktyvizatsii investytsiinoi diialnosti yak obiekta podatkovoho stymuliuvannia. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*. 2017. Vyp. 57. S. 112–120. URL:

Piatka N. S., Applicant (National University of Water and Environmental Engineering, Rivne)

CONCEPTUAL FRAMEWORK AND THE CONCEPT OF «INVESTMENT»

The article discusses the theoretical foundations, the essence and content of the concept of «investment» and their role in the activities of enterprises. The analysis of modern scientific and methodological approaches to the interpretation of the essence of the concept of «investment» is presented and their systematization is carried out. It was found that the approaches to the understanding of the concept of «investment» in the economic literature and the current Ukrainian legislation there is diverse and not clearly marked and reduced mainly to all types of property and intellectual values, invested in objects of entrepreneurial activity for profit. The main characteristic features of the concept of «investment» are highlighted. On the basis of the generalization of the results of the research, an attempt was made to determine the essence of the economic category of «investment».

Keywords: investments, management, investment management, financial investments, investment process, investment activity.

Пятка Н. С., соискатель (Национальный университет водного хозяйства и природопользования, г. Ровно)

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ И СОДЕРЖАНИЕ ПОНЯТИЯ «ИНВЕСТИЦИИ»

В статье рассмотрены теоретические основы, сущность и содержание понятия «инвестиции» и их роль в деятельности предприятий. Представлен анализ современных научно-методических подходов к толкованию сущности понятия «инвестиции» и проведено их систематизацию. Выделены основные характерные признаки понятия «инвестиции» и представлено авторское его трактование.

Ключевые слова: инвестиции, управление, управление инвестициями, финансовые капиталовложения, инвестиционный процесс, инвестиционная деятельность.
